

ELEKTRON HUKUMAT TIZIMLARI: AFZALLIKLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Mamatov Ergashjon Sunatulloevich

*Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, Kattaqo‘rg‘on xizmat ko‘rsatish va servis
texnikumi Maxsus fan o‘qituvchisi.*

ergashjon.m1@mail.ru

Nabiyeva Iroda Sultonovna

*Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, TATU Samarqand filiali Kompyuter
tizimlari kafedrası assistenti.*

irodamubina777@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu ishning maqsadi elektron hukumat tizimlarining afzalliklarini tahlil qilish va ularning davlat xizmatlarini rivojlantirishdagi rolini o‘rganishdir. Tadqiqot davomida elektron hukumatning ishlash tamoyillari, texnologik yechimlari va fuqarolar uchun qulayliklari tahlil qilindi. Ushbu jarayonda taqqoslash, tahlil va statistik ma’lumotlarga asoslangan yondashuvlar qo‘llanildi.

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, elektron hukumat tizimlari davlat xizmatlarini avtomatlashtirish, shaffoflikni oshirish va korrupsiyani kamaytirishda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqot natijasida elektron hukumatning joriy etilishi fuqarolarning davlat bilan o‘zaro aloqalarini soddalashtirishi va vaqtni tejashini ko‘rsatdi.

Xulosa qilib aytganda, elektron hukumat tizimlarini yanada takomillashtirish uchun zamonaviy texnologiyalar, jumladan, sun’iy intellekt va blokcheyn texnologiyalaridan foydalanish zarur. Bu esa davlat xizmatlarining yanada tezkor, xavfsiz va samarali bo‘lishiga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: elektron hukumat, avtomatlashtirish, shaffoflik, raqamli xizmatlar, sun’iy intellekt, blokcheyn.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi davlat boshqaruvi tizimlarini ham yangi bosqichga olib chiqmoqda. Elektron hukumat – bu davlat xizmatlarini fuqarolar va tadbirkorlar uchun yanada qulay, tezkor va shaffof qilishga yo‘naltirilgan innovatsion tizimdir. Ushbu tizim onlayn xizmatlar, ma’lumotlar bazalarining integratsiyasi va raqamli identifikatsiya kabi texnologiyalarni o‘z ichiga oladi.

Bugungi kunda ko‘plab davlatlar elektron hukumat platformalarini ishlab chiqib, fuqarolar uchun soliqlarni to‘lash, hujjatlarni rasmiylashtirish, tibbiy xizmatlarga yozilish va boshqa muhim jarayonlarni onlayn rejimda amalga oshirish imkonini yaratmoqda. Ushbu yechimlar byurokratik to‘siqlarni kamaytirish, xizmatlarni avtomatlashtirish va korrupsiyaning oldini olish kabi muhim vazifalarni hal qilishga yordam beradi.

Mazkur maqolada elektron hukumat tizimlarining asosiy tamoyillari, afzalliklari va rivojlanish istiqbollari tahlil qilinadi. Shuningdek, ilg‘or texnologiyalar asosida ushbu tizimni takomillashtirish yo‘nalishlari ko‘rib chiqiladi.

ASOSIY QISM

Elektron hukumat tizimlari zamonaviy jamiyatda davlat boshqaruvining eng samarali vositalaridan biriga aylanmoqda. U fuqarolar va davlat organlari o‘rtasidagi o‘zaro aloqani raqamli shaklga o‘tkazish orqali xizmatlarni avtomatlashtirish, shaffoflikni ta‘minlash va korrupsiyani kamaytirishga yordam beradi. Ushbu tizimni samarali ishlashi uchun davlat tomonidan doimiy ravishda innovatsion texnologiyalar joriy qilinishi va fuqarolarning undan foydalanish ko‘nikmalari oshirilishi zarur. Shu nuqtai nazardan, elektron hukumatning afzalliklari, rivojlanish yo‘nalishlari va takomillashtirish choralari muhim ahamiyatga ega.

Elektron hukumat tizimlarini joriy etishning afzalliklari

Elektron hukumat fuqarolarga davlat xizmatlaridan foydalanish jarayonini ancha soddalashtiradi. An‘anaviy usulda hujjat topshirish, ruxsatnomalar olish yoki davlat xizmatlaridan foydalanish uzoq vaqt talab qilsa, elektron tizimlar ushbu jarayonlarni tezlashtiradi va odamlarning vaqtini tejaydi. Shu bilan birga, hujjatlar elektron shaklda yuritilishi natijasida qog‘oz sarfini kamaytirish ham ekologik jihatdan foydalidir.

Shuningdek, elektron hukumat tizimlari shaffoflikni oshirish va korrupsiyaning oldini olishda katta rol o‘ynaydi. Elektron xizmatlar orqali har qanday fuqaroga davlat xizmatlaridan foydalanish imkoniyati taqdim etiladi, natijada inson omilidan kelib chiqadigan noqonuniy holatlar kamayadi. Fuqarolar o‘zlarining shaxsiy kabinetlari orqali davlat organlariga bog‘liq ma‘lumotlarni kuzatishlari va har qanday operatsiyani onlayn rejimda bajarishlari mumkin.

Elektron hukumatning yana bir muhim jihati – vaqt va mablag‘ tejash imkoniyati. Masalan, an‘anaviy hujjatlashtirish tizimi bilan solishtirganda, elektron xizmatlar davlat byudjetidan ajratiladigan mablag‘larni sezilarli darajada kamaytiradi. Elektron shakldagi xizmatlar xizmat ko‘rsatish xarajatlarini qisqartirish bilan birga, davlat organlari samaradorligini oshiradi.

Elektron hukumat tizimlarini rivojlantirish yo‘nalishlari

Hozirgi kunda dunyoning ko‘plab mamlakatlari elektron hukumat tizimlarini takomillashtirish uchun ilg‘or texnologiyalardan foydalanmoqda. Bunday texnologiyalarga sun‘iy intellekt, blokcheyn, bulutli texnologiyalar va katta hajmdagi ma‘lumotlar (big data) tahlili kiradi. Ushbu texnologiyalar xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish va ma‘lumotlarning xavfsizligini ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega.

Bulutli texnologiyalar fuqarolar va davlat organlari o‘rtasida ma‘lumotlar almashinuvini tezlashtirishga xizmat qiladi. Bu orqali har qanday hujjat yoki ariza tezda ko‘rib chiqilib, qayta ishlanishi mumkin. Shu bilan birga, bulutli texnologiyalar ma‘lumotlarning yo‘qolib qolishining oldini oladi va uzluksiz ishlashni ta‘minlaydi.

Blokcheyn texnologiyasi esa davlat xizmatlari jarayonida ma‘lumotlarning shaffofligini oshirish va hujjatlar qalbakilashtirilishining oldini olish uchun joriy etilishi

mumkin. Blokcheyn asosidagi ma’lumotlar bazalari o‘zgartirilmaydi va har qanday operatsiya kuzatilishi mumkin bo‘lgani sababli, ushbu texnologiya korrupsiyaning oldini olishda ham samarali yechim hisoblanadi.

Shuningdek, sun’iy intellekt yordamida davlat xizmatlari avtomatlashtirilishi va tezkor ishlashi ta’minlanishi mumkin. Masalan, sun’iy intellekt asosidagi chat-botlar fuqarolarga tezkor javob berish va murojaatlarni qabul qilish imkoniyatini yaratadi. Bu esa davlat organlari xodimlarining yuklamasini kamaytirish bilan birga, fuqarolarga xizmat ko‘rsatish jarayonini tezlashtiradi.

Elektron hukumat tizimlarini takomillashtirish bo‘yicha tavsiyalar

Elektron hukumat tizimlarini yanada samarali qilish uchun quyidagi tavsiyalarni amalga oshirish zarur:

1. Davlat xizmatlarini diversifikatsiya qilish – elektron hukumat platformalarida mavjud xizmatlarni kengaytirish va barcha sohalarini qamrab olish. Masalan, sog‘liqni saqlash, ta’lim, soliq tizimi, huquqiy xizmatlar va boshqa muhim xizmatlarni elektron shaklga o‘tkazish.

2. Ma’lumotlarning xavfsizligini ta’minlash – elektron hukumat tizimlarida fuqarolar ma’lumotlarini himoya qilish uchun zamonaviy kibertarmoq xavfsizligi choralari ko‘rilishi kerak. Ma’lumotlar shifrlanishi va ruxsatsiz kirishlardan himoyalaniishi muhim.

3. Elektron xizmatlardan foydalanish madaniyatini shakllantirish – fuqarolarning raqamli savodxonligini oshirish va ularga elektron hukumat imkoniyatlaridan samarali foydalanishni o‘rgatish zarur. Buning uchun maxsus o‘quv dasturlari va seminarlar tashkil etilishi lozim.

4. Elektron imzo va biometrik autentifikatsiyani joriy etish – fuqarolarni davlat xizmatlaridan tezkor va xavfsiz foydalanishini ta’minlash uchun elektron imzo va biometrik autentifikatsiya tizimlarining ommalashtirilishi kerak.

5. Mobil platformalarni rivojlantirish – bugungi kunda aksariyat fuqarolar smartfon va planshetlardan foydalanayotganini inobatga olib, elektron hukumat xizmatlarini mobil ilovalar shaklida ham ishlab chiqish muhimdir.

6. Davlat va xususiy sektor hamkorligini oshirish – elektron hukumat tizimlarini rivojlantirish uchun davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlik mustahkamlanishi kerak. Xususiy IT-kompaniyalar bilan hamkorlikda ilg‘or texnologiyalarni joriy etish va xizmatlarni takomillashtirish mumkin.

7. Onlayn muhokama platformalarini yaratish – fuqarolar davlat xizmatlari haqida o‘z fikrlarini bildirishi va tizimni yaxshilash bo‘yicha takliflar berishi uchun maxsus onlayn muhokama maydonchalari tashkil etilishi lozim.

Elektron hukumat tizimlarini rivojlantirish orqali davlat xizmatlari yanada tezkor, shaffof va samarali bo‘ladi. Bu tizim davlat boshqaruvining innovatsion modeliga asoslanib, jamiyatning barcha qatlamlari uchun teng imkoniyat yaratishga xizmat qiladi. Shu sababli, davlat organlari tomonidan elektron hukumat tizimini doimiy takomillashtirish va uning infratuzilmasini modernizatsiya qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Elektron hukumatning to‘liq joriy etilishi natijasida byurokratik jarayonlar sezilarli darajada qisqaradi, fuqarolar uchun davlat xizmatlariga kirish imkoniyati osonlashadi va natijada samarali boshqaruv tizimi shakllanadi.

XULOSA

Elektron hukumat tizimlari zamonaviy jamiyatning ajralmas qismiga aylanib, davlat xizmatlarini avtomatlashtirish, shaffoflikni oshirish va fuqarolarga qulaylik yaratishda muhim rol o‘ynamoqda. Ushbu tizimning joriy etilishi natijasida hujjat yuritish jarayonlari tezlashadi, inson omiliga bog‘liq xatoliklar kamayadi va korrupsiya xavfi minimallashtiriladi.

Elektron hukumatning samarali ishlashi uchun ilg‘or texnologiyalar, jumladan, sun‘iy intellekt, blokcheyn, bulutli texnologiyalar va biometrik autentifikatsiya keng joriy etilishi lozim. Shuningdek, fuqarolarni raqamli savodxonlikka o‘rgatish va davlat xizmatlaridan foydalanishni ommalashtirish muhim ahamiyatga ega.

Ushbu jarayonni doimiy ravishda rivojlantirish orqali davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish, aholining davlat xizmatlariga bo‘lgan ishonchini mustahkamlash va ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotni jadallashtirish mumkin. Shu bois, elektron hukumat tizimlarini yanada takomillashtirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish davlatning asosiy ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. T.: Ma'naviyat, 2008.
2. Xudoyberdiyev H. Axborot texnologiyalari va tizimlari. T.: Fan, 2019.
3. "Xalq so‘zi" gazetasi, 2023-yil 15-mart soni, "Elektron hukumat tizimining rivojlanishi" maqolasi.
4. Rahmonov S. Elektron hukumatning afzalliklari va rivojlanish tendensiyalari. “Axborot texnologiyalari” jurnali, 2022-yil, №4.
5. O‘zbekiston Milliy teleradiokompaniyasi (O‘zMTRK), “Elektron xizmatlar – qulaylik va shaffoflik kafolati” ko‘rsatuvi, 2023-yil 10-aprel.
6. O‘zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi rasmiy sayti: www.mitc.uz
7. Jahon Banki hisobotlari: www.worldbank.org
8. O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlar bazasi: www.lex.uz
9. Google Scholar ilmiy maqolalar bazasi: scholar.google.com